

SİLAHLI ÇATIŞMA ORTAMLARINDA CİNSEL ŞİDDETE UĞRAYAN KIZ ÇOCUK VE KADINLARIN CENEVRE SÖZLEŞMELERİ BAĞLAMINDA KÜRTAJ HAKKI

The Right of Girls and Women Who Have Been Sexually Assaulted in Armed Conflict in the Context of Geneva Conventions

Yrd. Doç. Dr. Perçem ARMAN*

ÖZET

Silâhli çatışma ortamlarında cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri, insani yardım alanında daha erişilebilir hale gelmiş olsa da, güvenli kürtaj hizmetleri hala nadiren sağlanmakta ve cinsel şiddet mağdurlarına

* Yrd. Doç. Dr., Yakın Doėu Üniversitesi Hukuk Fakóltesi, Uluslararası Hukuk Ana Bilim Dalı, Lefkoőa, Kıbrıs, percem.arman@neu.edu.tr, ORCID 0000-0003-1622-3009.

Makale Geliő Tarihi: 21.07.2023

Makale Kabul Tarihi: 02.09.2023

≡ Atıf Őekli: Perçem Arman, "Silâhli Çatışma Ortamlarında Cinsel Şiddete Uğrayan Kız Çocuk ve Kadınların Cenevre Sözlöşmeleri Bağlamında Kürtaj Hakkı", *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi*, 18/2 (2023): 932-961.

⇒ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

sağlanan bakım yetersiz kalmaktadır. Bugün, çatışma ortamlarında cinsel şiddet sonucu hamile kalanlar da dahil olmak üzere kız çocuklar ve kadınlar, yıkıcı sonuçları olan kürtajlardan genel olarak mahrum bırakılmaktadır. Silâhli çatışmalarda güvenli kürtaj bakımına erişimin bu eksikliğinin birçok nedeni bulunmaktadır. İlk olarak, güvenli kürtaj bakımına erişim, kürtajın yasal statüsüne bağlıdır. Bunun yanında, yasal kısıtlamaların yanı sıra, silâhli çatışma durumlarında güvenli kürtaj bakımının önünde bir dizi başka engeller de bulunabilir. Güvenli kürtaj bakımına erişimin insani boyutu, yasal sorundan daha büyük olup en az yasal engeller kadar önemlidir. Kız çocukları ve kadınları cinsel şiddet sonucu oluşan bir gebelik sürecine zorlamak veya bu kişilere kürtajın sağlanmasının reddedilmesi, insani muamele hakkını ve zalimane ve insanlık dışı muameleye maruz kalmama hakkını ihlal eder.

Anahtar Kelimeler: Silâhli Çatışma, Kadın, Cinsel Şiddet, Kürtaj Hakkı, Cenevre Sözleşmeleri.

ABSTRACT

While sexual and reproductive health services have become more accessible in the humanitarian field in times of armed conflict, safe abortion services are still rarely provided and the care provided to victims of sexual assault remains inadequate. Today, girls and women, including those who become pregnant as a result of sexual assault in conflict settings, are routinely denied abortions with devastating consequences. There are many reasons for this lack of access to safe abortion care in armed conflict. First, access to safe abortion care depends on the legal status of abortion. In addition to legal restrictions, there may be a number of other barriers to safe abortion care in situations of armed conflict. The humanitarian dimension of access to safe abortion care is greater than the legal challenge and just as important as the legal barriers. Forcing girls and women into a pregnancy resulting from sexual assault or refusing to grant them an abortion violates

the right to humane treatment and the right not to be subjected to cruel and inhumane treatment.

Keywords: Armed Conflict, Women, Sexual Assault, Right to Abortion, Geneva Conventions.

GİRİŞ

Kadınlar ve kız çocuklar, giderek artan bir şekilde günümüz silâhlı çatışmalarının doğrudan ve hedeflenen mağdurları ve cinsel şiddetle ilgili savaş suçlarının birincil hedefleridir.¹ Cinsel şiddet; sivillerin moralini bozmak, yok etmek, korkutmak ve hatta, tüm toplulukların etnik bileşimlerini değiştirmek için sistematik olarak kullanılmaktadır². Örneğin, halen devam eden Rusya Ukrayna silâhlı çatışmalarında birçok cinsel şiddet vakası görüldüğü belirtilmekte ve cinsel şiddet vakalarının raporlanmalarının veya belgelenmelerinin imkânsız olduğundan cinsel şiddetin boyutunun bilinenden daha fazla ve yaygın olduğu tahmin edilmektedir³. Hamile kadınlar için özellikle cinsel ve

-
- ¹ United Nations, “Women, Peace and Security”, Study submitted by the Secretary-General pursuant to Security Council resolution 1325 (2000), 2002, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.un.org/ruleoflaw/files/womenpeaceandsecurity.pdf> , 2, 15, 16; ICRC, “Woman and War: Women & Armed Conflicts and the issue of Sexual Violence”, June 2015, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.icrc.org/en/document/new-report-women-war>, s. 5 ; UN Security Council Report on Conflict-Related Sexual Violence, 2022, S/2022/272, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://digitallibrary.un.org/record/3967573>, parag. 2, 4.
 - ² Global Justice Center, “International Humanitarian Law and Access to Abortion”, April 2019, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.globaljusticecenter.net/files/Compilation_of_Citations_Abortion_and_IHL.pdf, s. 1. Dava örnekleri için bkzn. Prosecutor v. Karadzic and Mladic (IT-95-5-R61 & IT-95-18-R61), Review of Indictment Pursuant to Rule 61 of the ICTY Rules of Procedure and Evidence, 11 July 1996; Prosecutor v. Dominic Ongwen, Decision on the confirmation of charges against Dominic Ongwen, Pre-Trial Chamber II, ICC-02/04-01/15-422-Red, 23 March 2016.
 - ³ United Nations, “Mounting Reports of Crimes against Women, Children in Ukraine Raising ‘Red Flags’ over Potential Protection Crisis”, Meeting Coverage Security Council, , 9013th Meeting SC/4857, 11 April 2022, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://press.un.org/en/2022/sc14857.doc.htm>; Independent, 100 days of Ukraine Invasion: How Russian Soldiers Weaponised Rape in War with Kyiv”, 3 June 2022, (Erişim Tarihi: 05.06.2023),

toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalanlar için güvenli kürtaj ve kürtaj sonrası bakıma erişim, çatışmalardan etkilenen kadınların karşılaştığı en acil sorunlar arasındadır⁴.

Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Akayesu Davası'yla başlayan ve ardından Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Roma Statüsü'nde cinsel şiddetin bir savaş suçu ve insanlığa karşı suç olarak sınıflandırılması, silâhli çatışma ortamlarındaki kadınların cinsel şidde-

<https://www.independent.co.uk/news/world/europe/russia-ukraine-war-invasion-rape-war-crime-b2092587.html>; NPR, "Rape has Reportedly become a Weapon in Ukraine", 30 April 2022, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.npr.org/2022/04/30/1093339262/ukraine-russia-rape-war-crimes>; NDTV, "Shattered": Ukraine Rape Victims Suffer In Silence", 3 June 2022, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.ndtv.com/world-news/ukraine-rape-victims-suffer-in-silence-3034933>; CBS News, "Rape "happening systematically" in Russian-occupied areas of Ukraine: Ukrainian lawmaker Kira Rudyk says", 13 April 2022, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.cbsnews.com/news/ukraine-rape-allegations-russian-occupied-areas/>; Monash University, "The role of sexual violence in Russia's invasion of Ukraine", 7 June 2022, (Erişim Tarihi: 05.06.2023) <https://lens.monash.edu/@politics-society/2022/06/07/1384779/the-role-of-sexual-violence-in-russias-invasion-of-ukraine>.

⁴ United Nations Population Fund (UNFPA), "State of World Population 2015: Shelter from the Storm", 2015, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.unfpa.org/sites/default/files/sowp/downloads/State_of_World_Population_2015_EN.pdf, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), 43-44, 68; UNFPA, aile planlaması, kapsamlı cinsellik eğitimi ve anne sağlığı hizmetleri de dahil olmak üzere cinsel sağlık ve üreme sağlığını geliştirme konusunda önde gelen Birleşmiş Milletler kuruluşudur: Genel olarak bkz. United Nations Population Fund, <https://www.unfpa.org/> (Erişim Tarihi: 05.06.2023); UNFPA'ya göre her yıl cinsiyete dayalı şiddet, kadın ve kız çocukların üreme sağlığının kötü olmasında önemli bir rol oynuyor. İki milyondan fazla kadın ve kız çocuk satılıyor veya seks ticaretine zorlanıyor. Milyonlarca kadın genellikle kendi evlerinde cinsel şiddete uğruyor ve enesete maruz kalıyor. Ayrıca, kadın ve çocuk mültecilerin içinde buldukları durum, birçoğunun sistematik cinsel saldırı, şiddet ve istenmeyen gebelikler yaşamasına neden oluyor. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), her yıl yaklaşık 20 milyon güvenli olmayan kürtajın gerçekleştiğini ve bunun 78.000 anne ölümüyle ve büyük çoğunluğu gelişmekte olan bölgelerde olmak üzere yüz binlerce sakatlıkla sonuçlandığını tahmin ediyor. DSÖ ayrıca her yıl 4,4 milyon kadar erken kızın kürtaj istediğini tahmin ediyor. Hamile kalmak istemeyen yaklaşık 120 milyon kadın aile planlamasına veya bilgisine erişmiyor ve ailelerinin ve topluluklarının desteğini alamıyor. Güvenli, uygun fiyatlı ve etkili doğum kontrolünün olmaması, dünya çapında 350 milyondan fazla kadını etkileyen bu sorunu daha da artırıyor: Bu veriler için bkz. UNFPA, "State of World Population 1999", 11 September 1999, <https://digitallibrary.un.org/record/481027?ln=enü>, 29-34.

te uğramasının cezalandırılması yönünde atılmış tarihi ilerlemelerdir⁵. Cinsel şiddetin bir silâhli çatışma silâhı olarak yaygın kullanımının tanınmasına ve belgelenmesine rağmen, cinsel şiddet mağdurlarına sağlanan bakım yetersiz kalmakta, hatta mağdurlar genel olarak kürtaj seçeneğinden mahrum bırakılmaktadır⁶.

Çatışmadan etkilenen kadın ve kız çocukların hakları, uluslararası insancıl hukuk (UİH), uluslararası insan hakları hukuku, uluslararası ceza hukuku ve uluslararası mülteci hukuku olmak üzere uluslararası hukukun birçok tamamlayıcı dalları tarafından korunmakla birlikte, bu çalışma kuralları kapsamındaki düzenlemelere odaklanacaktır. İlk olarak, konunun insani boyutu ele alınacak ve sonrasında ise kürtaj hizmetlerinin UİH tarafından korunan bir tıbbi bakım sınıfına girmesinin ana hatları çizilecektir.

1. İNSANİ BİR MESELE

1990ların başına kadar cinsel sağlık ve üreme sağlığı (CSÜS) ve doğumla ilgili diğer hizmetler insani müdahale kapsamında ikincil sırada yer almakta ve silâhli çatışma ortamlarında sadece su, yiyecek ve barınma gibi temel hizmetler sağlanmaktaydı⁷. 1994 yılında yayınlanan Mülteci Kadınlar ve Üreme Sağlığı Raporu kadınların mülteci ortamlarında karşılaştıkları artan sağlık risklerine ve üreme sağlığı bakımının ihmal edildiğine dair uluslararası ilgiyi artırmış ve Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Planı, temel üreme sağlığı hizmetlerine evrensel erişim için özel önlemler çağrısında bulunarak

⁵ The Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu, ICTR-96-4-T, Trial Chamber 1, 2 September 1998; Roma Statüsü, madde 7, madde 8; Genel olarak bkz. Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, R. Murat Önok, Uluslararası Ceza Hukuku (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017); Batuhan Duran, Uluslararası Suçlar (İstanbul: Aristo Hukuk Yayınevi, 2019); Yusuf Aksar, Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk II (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2013); Yusuf Aksar, İbrahim Kaya, Uluslararası Hukuk (İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2022); Ayşe Nur Tütüncü, İnsancıl Hukuka Giriş (İstanbul: Beta Yayınları, 2019); Malcolm N. Shaw, International Law (Cambridge: Cambridge University Press, 2008); Antonio Cassese, International Criminal Law (Oxford: Oxford University Press, 2003).

⁶ Therese McGinn, Sara E. Casey. "Why Don't Humanitarian Organizations Provide Safe Abortion Services?". Conflict and Health. 10/8 (2016): 4, 5.

⁷ "State of World Population 2015: Shelter from the Storm", 58.

kadınların silâhli çatışma ortamlarında gereksinim duydukları cinsel ve üreme sağlığı konularına dikkat çekmiştir⁸⁹. Bu konferansla, üreme sağlığı ve üreme hakları uluslararası bir belgede insan hakları olarak 179 devlet tarafından onaylanmıştır¹⁰. Aynı yaklaşım 1995 yılında Pekin IV. Dünya Kadın Konferansı'nın Eylem Planı'nda da desteklenmiştir¹¹. Yine 1995 yılında Kurumlar Arası Krizlerde Üreme Sağlığı Çalışma Grubu (Inter-Agency Working Group on Reproductive Health in Crises, IAWG) kurulmuş ve IAWG silâhli çatışmalardan ve doğal afetlerden etkilenen insanlar için kaliteli cinsel ve üreme sağlığı hizmetlerine erişimi genişletmek ve güçlendirmek için Birleşmiş Milletler (BM), bağışçı ve akademik kuruluşlar, yerel ve uluslararası sivil toplum örgütleri ve sağlık bakanlıklarından oluşan küresel bir koalisyon haline gelmiştir¹². Bunların yanında, 2015 yılında BM Genel Kuru-

⁸ Genel olarak bkz. Women's Commission, "Women's Commission for Refugee Women and Children, Refugee Women and Reproductive Healthcare: Reassessing Priorities", New York, 1994, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.womensrefugeecommission.org/research-resources/refugee-women-and-reproductive-health-care-reassessing-priorities/>; UNFPA, Report of the International Conference on Population and Development, Cairo, 5-13 September 1994, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.unfpa.org/sites/default/files/event-pdf/PoA_en.pdf; UNFPA, International Conference on Population and Development, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.unfpa.org/icpd>; Beşinci Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı, Birleşmiş Milletler himayesinde 5-13 Eylül 1994 tarihleri arasında düzenlenmiştir. Bu etkinliğe 180'den fazla devlet katılmış ve sonraki 20 yıl için nüfus ve kalkınma alanında ulusal ve uluslararası eylem için bir rehber, Eylem Programı, kabul edilmiştir: United Nations, Population Division, International Conference on Population and Development, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.un.org/development/desa/pd/events/icpd-cairo94>.

⁹ Genel olarak bkz. Report of the International Conference on Population and Development; International Conference on Population and Development.

¹⁰ UNFPA, ICPD and Human Rights, "20 years of Advancing Reproductive Rights Through UN Treaty Bodies and Legal Reform", June 2013, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/icpd_and_human_rights_20_years.pdf, 1.

¹¹ Genel olarak bkz. The United Nations Fourth World Conference on Women, Beijing, China - September 1995, <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/health.htm> (Erişim Tarihi: 05.06.2023), parag. 95-97.

¹² Bunlar arasında BM kuruluşları (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Dünya Sağlık Örgütü ve Mülteci Durumlarında Üreme Sağlığına İlişkin Kurumlar Arası Çalışma Grubu) hükümetler (Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Almanya gibi) ve

lu'nda 15 yıllık Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri başlıklı bir eylem planı ele alınmış ve 17 çeşitli hedeften oluşan 2030 Gündemi, cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişim, kapsamlı cinsellik eğitimi ve kişinin kendi sağlığı hakkında karar verme yeteneği dahil olmak üzere, cinsel sağlık ve üreme sağlığının birçok temel yönünü kapsamaktadır¹³.

Uluslararası toplum 1994 yılından günümüze kadar Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı ile başlayarak üreme haklarının insan hakları olduğu ve bu hakları silâhlı çatışma ortamlarında bile korumakla yükümlü oldukları konusunda anlaşmıştır¹⁴. Tüm bu gelişmelere ve CSÜS hizmetlerinin daha erişilebilir hale gelmiş olmasına rağmen, bugün birçok silâhlı çatışma ortamında kapsamlı CSÜS hizmetleri hala yeterince uygulanmadığı gibi, güvenli kürtaj hizmetleri de nadiren sağlanmaktadır¹⁵.

Günümüz silâhlı çatışmaları, silâhlı çatışma ortamlarında CSÜS hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve sistemleştirilmesi ihtiyacına işaret

uluslararası ve ulusal sivil toplum örgütleri (Marie Stopes Uluslararası Küresel Ortaklığı, Kadın Komisyonu ve Çatışma Konsorsiyumunda Üreme Sağlığı Müdahalesi) bulunur. Laurel Schreck, "Turning Point: A Special Report on the Refugee Reproductive Health Field". International Family Planning Perspectives. 26/4 (December 2000): 163.

¹³ Genel olarak bkz. United Nations, "Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development", (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://sdgs.un.org/2030agenda>; Karen Newman, Sarah Fisher, Susannah Mayhew, Judith Stephenson, "Population, Sexual and Reproductive Health, Rights and Sustainable Development: Forging a Common Agenda". Reproductive Health Matters. 22/43 (2014): 54.

¹⁴ "State of World Population 2015: Shelter from the Storm", 56-61.

¹⁵ Genel olarak bkz. ICRC, "Women Facing War", October 2001, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_0798_women_facing_war.pdf; ICRC, "Addressing the Needs of Women Affected by Armed Conflict", March 2004, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.icrc.org/en/publication/0840-addressing-needs-women-affected-armed-conflict-icrc-guidance-document>; World Health Organization (WHO), UNFPA, Escuela Andaluza de Salud Pública, "Sexual and Reproductive Health During Protracted Crises and Recovery: Granada Report", 2011, https://www.who.int/reproductivehealth/publications/emergencies/hac_bro_2011/en/, "Woman and War: Women & Armed Conflicts and the issue of Sexual Violence".

etmekte ve buna bağlı olarak da insani protokoller, düzenlemeler ve uygulamalarda etkili yanıtlar gerektirmektedir. Cinsel şiddete müdahale de dahil olmak üzere insani yardım ortamlarındaki CSÜS hizmetleri bir dizi bakımı kapsıyor olsa da, bunlar arasında kürtaj diğerlerinden ayırtırmaya değer bir konumdadır.

Bugün, silâhlı çatışmalarda cinsel şiddete uğrayan ve hamile bırakılan binlerce kız çocuk ve kadın, kürtaja erişim hakkından yararlanmamaktadır. Silâhlı çatışmalarda cinsel şiddet mağduru olan ve kürtaj hakkı reddedilen bir kız çocuk veya kadın genellikle üç seçeneğe sahiptir: (1) güvenli olmayan bir kürtaj geçirmek¹⁶; (2) anne ölüm riskini artıran istenmeyen bir hamileliği sürdürmek; veya (3) intihar etmek¹⁷. Kadınların ve kız çocukların bu gebeliklerinin devam ettiği durumlarda bazıları dışlanma ile karşı karşıya kalmış; bazıları bebeklerini terk etmiş; bazıları ise ailelerini ve topluluklarını terk etmek ve kendilerinin ve çocuklarının hayatta kalabilmesi için yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Diğer durumlarda, kadın ve/veya kız çocuk aileleri tarafından öldürülmüştür. Cinsel şiddet sonucu doğan çocuklar da hamilelikleri, doğumları ve annelerinin psikososyal travmaları ile ilgili sağlık ve gelişim sorunları yaşayabilmektedir. Bu tür olumsuzluklarla karşı karşıya kalan birçok cinsel şiddet mağduru için hamileliğe devam etmek duygusal, rasyonel ve pratik olarak başa çıkması imkansız hale gelmekte ve bu nedenle birçoğu hamileliği sonlandırmayı seçmektedir¹⁸.

¹⁶ Her yıl 25 milyon güvenli olmayan kürtaj yapıldığı tahmin edilmektedir. United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, "Information Series On Sexual And Reproductive Health And Rights: Abortion", 2020, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.ohchr.org/en/women/information-series-sexual-and-reproductive-health-and-rights>, 1; United Nations, "Women, Peace and Security", 27.

¹⁷ "International Humanitarian Law and Access to Abortion", 1, 6.

¹⁸ ICRC, "Is There a "Right to Abortion" for Women and Girls Who Become Pregnant as a Result of Rape? A Humanitarian and Legal Issue", 14th Bruges Colloquium, 17, 18 October 2013, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/2013/abortion-sexual-violence-bruges-10-2013-2.pdf>, 2.

Küresel veriler, birçok ülkede güvenli olmayan kürtajın var olduğunu ve silâhli çatışma ortamlarının doğası göz önünde bulundurulduğunda, güvenli kürtaj hizmetlerine olan ihtiyacın muhtemelen arttığını göstermektedir. İnsani bir acil durum sırasında sağlık sistemlerinin çökmesi, hamilelik ve acil doğum uzmanlığı, bakım ve güvenli teslimat hizmetleri de dahil olmak üzere hamile kadınların sağlık hizmetlerine erişimini azaltır. Gebeliği geciktirmek isteyen kadınların doğum kontrol hizmetlerine çok az erişimi olabilir ve istenmeyen bir hamilelik yaşayan kadınların güvenli kürtaj hizmetlerine erişimleri pek olası değildir, bu da onları güvenli olmayan bir kürtaj aramaya yöneltebilir¹⁹. Buna ek olarak, cinsel şiddet uzun zamandır savaşla ilişkilendirilmiş ve çok sayıda insani ortamda belgelenmiştir²⁰. Cinsel şiddet mağdurları, hamile kalmaları durumunda daha da kötüleşebilecek olumsuz fiziksel, psikolojik ve sosyal sonuçlar yaşarlar²¹. İstenmeyen gebelikler ve dolayısıyla güvenli olmayan kürtajlar her yerde meydana gelir ve anne ölümlerinin önemli bir nedenidir. Bu nedenle, güvenli kürtajın sağlanması kadınların hayatlarını kurtarmak için kritik öneme sahiptir. Yasal kısıtlamalar da dahil olmak üzere güvenli

¹⁹ Naeema Al Glasseer, Elissa Dresden, Gwen Brumbaugh Keeney, Nicola Warren, "Status of Women and Infants in Complex Humanitarian Emergencies". *Journal Midwifery Womens Health*. 49/ 4 (2004): 7-13; Therese McGinn, "Reproductive Health of War-affected Populations: What Do We Know?". *International Family Planning Perspectives*. 26/4 (2000): 174-180.

²⁰ Lynn L. Amowitz, Chen Reis, Kristina Hare Lyons, Beth Vann, Binta Mansaray, Adyinka M. Akinsulure-Smith, Louise Taylor, Vincent Iacopino, "Prevalence of War-related Sexual Violence and Other Human Rights Abuses Among Internally Displaced Persons in Sierra Leone". *JAMA*. 287/4 (2002): 513-521; Susan A. Bartels, Jennifer A. Scott, Denis Mukwege, Robert I. Lipton, Michael J. Vanrooyen, Jennifer Leaning, "Patterns of Sexual Violence in Eastern Democratic Republic of Congo: Reports from Survivors Presenting to Panzi Hospital in 2006". *Conflict and Health*. 4/9 (2010) 1-10; M. Marsh, S. Purdin, S. Navani, "Addressing Sexual Violence in Humanitarian Emergencies". *Global Public Health*. 1/2 (2006): 133-146; Mehran Qayum, Sundas Mohmand, Hina Arooj, "Frequency and Physical Factors Associated with Gender-based Violence in the Internally Displaced People of Pakistan". *Journal of College of the Physicians and Surgeons*. 22/1 (2012): 63-65; L. Stark, L. Roberts, W. Wheaton, A. Acham, N. Boothby, A. Ager, "Measuring Violence Against Women Amidst War and Displacement in Northern Uganda Using the "Neighbourhood Method". *Journal of Epidemiology and Community Health*. 64/12 (2010): 1056-1061.

²¹ Genel olarak bkz. Marsh, Purdin, Navani, "Addressing Sexual Violence in Humanitarian Emergencies".

kürtaj hizmetine erişim eksikliği veya sınırlı erişim, birçok kadın ve kız çocuğu vasıfsız sağlayıcılardan kürtaj talep etmeye teşvik etmektedir. Güvenli olmayan kürtaj önemli bir halk sağlığı sorunudur²².

Cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri, insani yardım alanında daha erişilebilir hale gelmiş olsa da, güvenli kürtaj hizmetleri hala nadiren sağlanmaktadır. Cinsel şiddetin bir savaş silâhı olarak yaygın kullanımının tanınmasına ve belgelenmesine rağmen, cinsel şiddet mağdurlarına sağlanan bakım yetersiz kalmaktadır. Bugün, çatışma ortamlarında cinsel şiddet sonucu hamile kalanlar da dahil olmak üzere kız çocuklar ve kadınlar, yıkıcı sonuçları olan kürtajlardan genel olarak mahrum bırakılmaktadır. Silâhlı çatışmalarda güvenli kürtaj bakımına erişimin bu eksikliğin birçoğu nedeni bulunmaktadır. İlk olarak, güvenli kürtaj bakımına erişim, kürtajın yasal statüsüne bağlıdır²³. Bunun yanında, yasal kısıtlamaların yanı sıra, silâhlı çatışma durumlarında güvenli kürtaj bakımının önünde bir dizi başka engeller de bulunabilir. Güvenli kürtaj bakımına erişimin insani boyutu, yasal sorundan daha büyük olup en az yasal engeller kadar önemlidir²⁴.

²² Genel olarak bkz. McGinn, Casey, "Why Don't Humanitarian Organizations Provide Safe Abortion Services?"; "State of World Population 2015: Shelter from the Storm".

²³ Bu statü farklı ülkeler arasında farklılık gösterir ve çeşitli kültürel, ahlaki ve dini anlayış ve kanaatlerden kaynaklanır. Bununla birlikte, hemen hemen tüm ülkelerde yasalar, bir kadının hayatını kurtarmak için kürtaja izin vermektedir ve ülkelerin çoğunda kadının fiziksel ve/veya zihinsel sağlığını koruması yönünde kürtaja izin verilmektedir. Dünyadaki kürtaj yasalarının durumu için genel olarak bkz. World Abortion Policies 2013, United Nations Department of Social and Economic Affairs, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/policy/world-abortion-policies-2013.asp>; McGinn, Casey, "Why Don't Humanitarian Organizations Provide Safe Abortion Services?", 4, 5. Güvenli kürtaj hizmetlerinin şu anda insani ortamların çoğunda mevcut olmamasının birçok nedeni olsa da, sık sık belirtilen bir neden kısıtlayıcı kürtaj düzenlemeleridir. Bu nedenle, tıbbi insani yardım hizmetlerinin önde gelen sağlayıcıları, silâhlı çatışmalarda cinsel şiddete uğrayan kız çocuklara ve kadınlara kürtaj seçeneğini genel olarak programları dışında bırakmaktadır. "International Humanitarian Law and Access to Abortion", 3.

²⁴ Bunlar; ya yaygın bir sorun olarak ya da silâhlı çatışmaların bir sonucu olarak mevcut sağlık hizmetleri ve tıbbi malzeme eksikliği; bu tür hizmetlerden uzaklık veya bu tür hizmetlere ulaşmak için yolların imkansızlığı - bazen silâhlı çatışma durumundan dolayı; sağlık profesyonellerinin yeterlilik veya eğitim eksikliği; profesyonellerin cinsel şiddet ve gebeliğin sonlandırılmasına ilişkin olumsuz tutum-

Bu nedenle, cinsel şiddet sonucu hamile kalan kadın ve kız çocuklar için kürtaj söz konusu olduğunda uluslararası insancıl hukukun nasıl bir yanıt verdiğini değerlendirirken, bu genel bakış açısının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

2. ULUSLARARASI İNSANCIL HUKUK VE KADIN VE KIZ ÇOCUKLARIN TIBBİ İHTİYAÇLARI

2.1. Genel Olarak

Uluslararası insancıl hukuk "*uluslararası ya da uluslararası olmayan çatışmalardan kaynaklanan insani sorunları doğrudan çözmeyi amaçlayan, anlaşma ya da teamül tarafından oluşturulan bir dizi uluslararası kuraldır. Silâhli bir çatışmadan etkilenen veya etkilenebilecek kişi ve mülkleri korur, çatışma taraflarının seçtikleri savaş yöntemleri ve bu yöntemleri kullanma konusundaki haklarını sınırlar. Dolayısıyla, insancıl sebeplerden dolayı, silâhli çatışmaların etkilerini sınırlayan bir dizi kurallar bütünüdür*"²⁵. Bir başka ifadeyle, silâhli çatışma dönemlerinde sivil, silâhli çatışmaya taraf veya artık taraf olmayanları korumaya, kullanılan silâhli çatışma yöntem ve araçlarını ve savaşın sebep olduğu acıları, çatışma mağdurlarına mümkün olduğunca koruma ve yardım sağlamak suretiyle sınırlandırmayı amaçlayan tüm uluslararası hukuk kurallarıdır²⁶.

ları; güvenlik ve emniyet endişeleri; cinsel şiddetin kanıtlanması için gerekli mediko-hukuki ve adli prosedürler; finansal engeller olabilir. Bazen kürtajın yüksek fiyatı nedeniyle cinsel şiddet mağdurları buna erişim olanağına sahip değildir. Bunlara ek olarak; bir hamileliği sonlandırdığı için dışlanma veya damgalanma korkusu; bazen aile veya topluluk hamileliğin sonlandırıldığını öğrenirse şiddet ve hatta ölüm korkusu; cinsel şiddet mağdurlarının polise ihbar etmelerini engelleyen ve karşılığında kürtaja erişimlerini engelleyen misilleme korkusu gibi engeller de bulunabilir. "Is There a "Right to Abortion" for Women and Girls Who Become Pregnant as a Result of Rape? A Humanitarian and Legal Issue", 3-4; Genel olarak bkncz. McGinn, Casey, "Why Don't Humanitarian Organizations Provide Safe Abortion Services?"; "State of World Population 2015: Shelter from the Storm".

²⁵ ICRC, "What is International Humanitarian Law? Legal Factsheet", 31 December 2014, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.icrc.org/en/document/what-international-humanitarian-law>.

²⁶ Genel olarak bkncz. Hüseyin Pazarcı, Uluslararası Hukuk (Ankara: Turhan Kitabevi, 2022), 566-714; Merve Aksoy Ercümen, "Savaşın Değişen Doğası ve Cenevre Sözleşmeleri", İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2016, (Erişim Tarihi:

Bugün silâhlı çatışmaları düzenleyen en önemli UİH antlaşmaları, II. Dünya Savaşı sonrasında hazırlanan 12.08.1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri²⁷ ve 08.06.1977 tarihli 1949 Cenevre Sözleşmeleri'ne Ek 1977 Tarihli I ve II No'lu Protokoller (Ek Protokol I ve Ek Protokol II)'dir²⁸. Bu antlaşmalar sadece silâhlı çatışma esnasında uygulanabilecek kurallar bütünü oluşturur.

Hamile kadın ve kız çocukları da içeren genel düzenlemelere baktığımız zaman, öncelikle UİH'nin temel ilkelerinden biri, sunduğu koruma ve garantilerin ayrımcılık yapmadan herkese verilmesi gerektiğidir²⁹. Sivillerin korunması için önemli olan diğer bir kural kategorisi, savaşan tarafların "insanca muamele" sağlamasını gerektiren hükümlerdir. Bu normlar bir çatışmanın taraflarının sivillere vermesi gereken asgari muamele standartlarını ve temel garantileri belirler³⁰.

05.06.2023), <https://insamer.com/tr/savasin-degisken-dogasi-ve-cenevre-sozlesmeleri-346.html>; Aksar, Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk; Aksar, Kaya, Uluslararası Hukuk; Tütüncü, İnsancıl Hukuka Giriş; Shaw, International Law; Cassese, International Criminal Law.

²⁷ I sayılı Cenevre Sözleşmesi (Harp Halindeki Silâhlı Kuvvetlerin Hasta ve Yaralıların Vaziyetlerinin Islahı Sözleşmesi); II sayılı Cenevre Sözleşmesi (Silâhlı Kuvvetlerin Denizdeki Hasta, Yaralı ve Kazazedelerinin Vaziyetlerinin Islahı Sözleşmesi); III sayılı Cenevre Sözleşmesi (Harp Esirleri Hakkında Tatbik Edilecek Muameleye Dair Sözleşme); IV sayılı Cenevre Sözleşmesi (Harp Zamanında Sivillerin Korunmasına Dair Sözleşme).

²⁸ 1949 Cenevre Sözleşmelerine Ek Protokol I (Uluslararası Silâhlı Çatışmalarda Mağdurların Korunması Protokolü); 1949 Cenevre Sözleşmelerine Ek Protokol II (Uluslararası Olmayan Silâhlı Çatışmalarda Mağdurların Korunması Protokolü).

²⁹ I sayılı Cenevre Sözleşmesi; II sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 12; III sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 14, 88(2) ve (3); IV sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 27, 98; Cenevre Sözleşmeleri Ortak 3. Madde; Ek Protokol I, madde 9, 75; Ek Protokol II, madde 2, 4; ICRC, 2016 Commentary on the First Geneva Convention, Art. 12, parag. 1392. UİH kapsamında kapsamlı tıbbi bakımın sağlanmasında ayrımcı muamelenin yasaklanması, aynı zamanda cinsel şiddete uğrayan belirli kadın veya kız çocuklara kürtaj yapılmaması anlamına da gelir. Cinsel şiddet durumunda kürtaj yasal olarak mevcutsa, devlet, bu durumdaki tüm kadın ve kız çocukların kürtaja erişmesini ve örneğin vicdani ret nedeniyle bu hizmetleri yerine getirmeyi reddeden sağlık hizmeti sunucularının kadınları ve kızları alternatif sağlık sağlayıcılarına yönlendirerek yine de kürtaja başvurmasını sağlamalıdır. Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), General Recommendation 24, Women and Health, 5 February 1999, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.refworld.org/docid/453882a73.html>, parag. 11.

³⁰ Cenevre Sözleşmeleri Ortak 3. Madde; Ek Protokol II.

UİH'nin en temel kurallarından bir diğeri ayırım ilkesidir. Bu ilke, silâhlı çatışma taraflarının her zaman siviller ve savaşılar arasında ayırım yapmalarını ve saldırıları sivillere ve sivil nüfusa yöneltmemesini gerektirir³¹. UİH, savaşılar ve siviller arasında ayırım gözetmeksiz zayıata neden olan belirli silahların kullanımını yasaklayarak sivil-leri düşmanca eylemlerin etkilerinden de korur. Ayırım ilkesi ayrıca, bir çatışmanın taraflarının, savaşılar ve siviller arasında ayırım yapamayacak şekilde silâh kullanmasını yasaklar³².

UİH, silâhlı çatışmaları özel olarak düzenleyen ve silâhlı çatışma mağdurlarına bir dizi temel hak ve korumayı garanti eden bir hukuk bütünüdür. UİH, yukarıda bahsettiğimiz genel düzenlemelerin yanında, kadınlara ayrıca özel korumalar da sağlar ve silâhlı çatışma taraflarına kadınların özel ihtiyaçlarına saygı gösterme yükümlülükleri getirir³³.

Son yıllarda, UİH ve bu kapsamda "kürtaj hakkı" konusunda oldukça aktif bir tartışma başlamıştır. Aslında, UİH antlaşmalarına bakıldığında ilk göze çarpan, kürtaj konusuna herhangi bir atıf bulunmadığıdır. Ancak, silâhlı çatışmalarda cinsel şiddet mağdurlarının karşılaştığı insani sorunla ilgili bir dizi hüküm bulunmaktadır. Bu nedenle, UİH antlaşmalarının bir "kürtaj hakkı" veya cinsel şiddet mağdurlarına kürtaj sağlamak için evrensel bir yükümlülük sağladığı söylenemez. Bununla birlikte, 1949 Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokolleri, "yaralı ve hasta" kişilerin toplanmalarını, bakımlarını ve yalnızca tıbbi durumlarına dayalı olarak kapsamlı, ayırım gözetmeyen

³¹ Ek Protokol I, madde 48, 51.

³² Ek Protokol I, madde 51(4)(c); Genel olarak bknz. Pazarıcı, Uluslararası Hukuk, 644.

³³ I sayılı Cenevre Sözleşmesi; II sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 12; III sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 14; IV sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 27 ("Kadımlar, özellikle irza geçme, zorla fuhuş veya her türlü uygunsuz saldırı gibi namuslarına yönelik herhangi bir saldırıya karşı özellikle korunacaktır."); Ek Protokol I, madde 76(1). 2016 Commentary on the First Geneva Convention, parag. 1426-37; ICRC, Rule 134, Customary IHL Database, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docindex/v1_rul_rule134.

tıbbi tedavi almalarını gerektirir. Aşağıda ayrıntılı olarak inceleneceği üzere bu düzenlemeler kürtaj hizmetlerini de kapsar.

2.2. Silâhlı Çatışma Ortamlarındaki Hamileler ve Annelik Vakaları

Silâhlı çatışma ortamlarındaki hamile kadınlar ve doğum yapan kadınlar, UIH kapsamında “*yaralı ve hasta*” kişiler olarak kabul ediliyor. UIH 'ye göre “*yaralı ve hasta*”, sivil veya askeri, tıbbi yardıma veya bakıma muhtaç olan ve herhangi bir düşmanca eylemden kaçınan kişilerdir³⁴. Tanım, cinsel şiddetten korunmanın yanı sıra, çatışma ortamında bulunan kadınların tıbbi tedavi ve danışmanlık da dahil olmak üzere yeterli sağlık hizmetleri almalarını sağlama ihtiyacını da kapsamaktadır³⁵. Bir kişinin yaralı veya hasta olarak nitelendirilebilmesi için iki kümülatif kriteri yerine getirmesi gerekir: tıbbi bakıma ihtiyaç duymak ve herhangi bir düşmanca eylemden kaçınmak. Sonuç olarak, 'yaralı ve hasta' kategorisi, tıbbi yardıma veya bakıma muhtaç oldukları için annelik vakalarını ve anne adaylarını da içerir³⁶. Bu, örneğin, Cenevre Sözleşmeleri'ne Ek Protokol I'in “*yaralı ve hasta*”yı “*travma, hastalık veya diğer fiziksel veya zihinsel rahatsızlık veya sakatlık nedeniyle tıbbi yardıma veya bakıma muhtaç olan ve askeri veya sivil olsun, herhangi bir düşmanca eylemden kaçınan kişiler*” olarak tanımlayan 8(a) maddesi ile düzenlenmektedir. Bu terimler ayrıca annelik vakaları ve anne adayları gibi acil tıbbi yardıma veya bakıma ihtiyacı olabilecek kişileri de kapsar³⁷. “*Yaralı ve hasta*” tanımı, cinsel şiddet mağdurları dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere acil tıbbi tedaviye ihtiyacı olan tüm kişileri kapsar. Silâhlı çatışma orta-

³⁴ IV sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 16; Ek Protokol I, madde 8; Cenevre Sözleşmeleri Ortak 3. Madde.

³⁵ Cenevre Sözleşmeleri Ortak 3. Madde; 2016 Commentary on the First Geneva Convention, parag. 696-707; Rule 134.

³⁶ I sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 12; 2016 Commentary on the First Geneva Convention, parag. 1432; IV sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 16; ICRC, 1958 Commentary on the Fourth Geneva Convention, Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciv-1949/article-4/commentary/1958>, parag. 1.

³⁷ “Is There a “Right to Abortion” for Women and Girls Who Become Pregnant as a Result of Rape? A Humanitarian and Legal Issue, 4.

mındaki hamile kız çocuklar ve kadınlar acil tıbbi bakıma ihtiyaç duyarlar ve anne adaylarıdır. O halde hamile kız çocuklar ve kadınlar, UİH kapsamında korunan “*yaralı ve hasta*” sınıfına girerler³⁸. Dolayısıyla, cinsel şiddete uğrayan ve hamile kalan kadın ve kız çocuklar ile diğer tüm hamile kadınlar ve kız çocuklar, yaralı ve hasta kişileri koruyan UİH hükümleri kapsamındadır ve durumlarının gerektirdiği tıbbi yardımı ve bakımı almalıdır.

UİH antlaşmaları, her özel durumda ne tür tıbbi yardım ve bakımın gerekli olduğunu belirtmemekte, ancak kürtajın da UİH kapsamında tıbbi bakım kapsamına dahil edilmemesi için de bir neden bulunmamaktadır. Bu da kürtaja izin verilen ülkelerde kadınların ve kız çocukların isterlerse kürtaja erişmeleri gerektiği şeklinde yorumlanabilir³⁹. Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin (International Committee of the Red Cross, ICRC) 2016 tarihli Yorumu, bu bakımın kadınların farklı ihtiyaçlarını ve toplumsal yapılardan kaynaklananlar da dahil olmak üzere kadınların karşı karşıya olduğu belirli fiziksel ve psikolojik riskleri dikkate alması gerektiğini ve kadınların tüm ihtiyaçlarına dayalı olarak eşit saygı, koruma ve bakım gerektirdiğini belirtmektedir⁴⁰.

Ayrıca, Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokol I, silâhlı çatışma taraflarının hamile kadınlara ve emziren annelere tıbbi yardım da dahil olmak üzere özenle davranmasını düzenlemektedir⁴¹. UİH, yaralılara tıbbi bakım sağlama konusunda pozitif bir yükümlülük tesis eder⁴². Ek Protokol I, yaralı ve hasta “*annelik vakaları*” ve “*anne adayları gibi acil*

³⁸ Akila Radhakrishnan, Elena Sarver, Grant Shubin, “Protecting Safe Abortion in Humanitarian Settings: Overcoming Legal and Policy Barriers”, *Reproductive Health Matters*, 25/51 (2017): 41; “International Humanitarian Law and Access to Abortion”, 8; “Women, Peace and Security”, 18.

³⁹ Radhakrishnan, Sarver, Shubin, “Protecting Safe Abortion in Humanitarian Settings: Overcoming Legal and Policy Barriers”, 41.

⁴⁰ IV sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 16; 2016 Commentary on the First Geneva Convention, parag. 1429-30.

⁴¹ I sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 12; Ek Protokol I, madde 8(a); 2016 Commentary on the First Geneva Convention, parag. 1432; Rule 134.

⁴² 2016 Commentary on the First Geneva Convention, parag. 1365; ICRC, Rule 110, Customary IHL Database, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule110.

tıbbi yardıma veya bakıma ihtiyacı olabilecek diğer kişileri” tanımına dahil eder⁴³. Cinsel şiddet mağdurları da silâhli çatışma durumlarında yaralılar ve hastalar için sağlanan koruma kapsamına girer⁴⁴. Bu nedenle UİH, hamile kadınlara, cinsel şiddet mağduru olup hamile kalanlar dahil, tıbbi bakım sağlama yükümlülüğü getirir. ICRC, tarafların insani yardım kuruluşlarının yardım etmesine izin vermek de dahil olmak üzere, bunu yerine getirmek için *“en iyi çabayı”* göstermeleri gerektiğini belirtmektedir⁴⁵.

UİH ayrıca, hasta ve yaralılar da dahil olmak üzere artık çatışmalara katılmayan sivillerin ve bireylerin her koşulda insanca muamele görmesini şart koşmaktadır⁴⁶. İnsanca muamele Cenevre Sözleşmeleri’nde tanımlanmasa da, Cenevre Sözleşmeleri Ortak 3. Madde (Ortak 3. Madde) silâhli çatışmalar sırasında asgari davranış ölçütünü oluşturan, özellikle işkence ve zalimane davranışların yanı sıra aşağılayıcı muameleyi yasaklar⁴⁷. Cinsel şiddet, Ortak 3. Madde kapsamında açıkça yasaklanmamakla birlikte, Cenevre Sözleşmeleri ve Ek Protokollerin yanı sıra geleneksel UİH 'deki diğer hükümler, bu eylemlerin yasak

⁴³ Ek Protokol I, madde 8(a).

⁴⁴ Genel olarak bkz. Stéphanie Kolanowski, “Protection of Women under International Humanitarian Law”, Report of ICRC-EUISS Colloquium on Women and War, 30 September 2014, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.icrc.org/en/document/new-report-women-war>.

⁴⁵ 2016 Commentary on the First Geneva Convention, parag. 1379; Rule 110.

⁴⁶ Cenevre Sözleşmeleri Ortak 3. Madde. Ayrıca bkz. I sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 12; II sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 12; III sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 13; IV sayılı Cenevre Sözleşmesi, madde 5, 27; Ek Protokol I, madde 75(1); Ek Protokol II, madde 4(1). Savaş dışı kalmış kişiler şunları içerir: “(a) karşı tarafın gücünde olan herkes; (b) baygınlık, deniz kazası, yaralar veya hastalık nedeniyle savunmasız olan herkes; veya (c) teslim olma niyetini açıkça ifade eden herhangi biri; ancak herhangi bir düşmanca hareketten kaçınması ve kaçmaya teşebbüs etmemesi şartıyla.” ICRC, Rule 47, Customary IHL Database, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule47. UİH ayrıca savaş esirlerine insanca davranmaya yönelik açık yükümlülükler de içerir. ICRC, Rule 87, Customary IHL Database, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule87; Genel olarak UİH, statüleri ne olursa olsun kadın ve erkeklerle aynı korumayı garanti eder, ancak kadınlara özel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak bazı özel korumalar sağlar. Rule 134.

⁴⁷ Cenevre Sözleşmeleri Ortak 3. Madde. Ayrıca bkz. 2016 Commentary on the First Geneva Convention, parag. 202-208; Rule 87.

olduğunu ve “yaşama ve kişiye yönelik şiddet” veya “kaba şiddet” ya da her ikisini teşkil ettiğini açıkça ortaya koymakta ve UİH 'nin insanca muameleyle ilişkin temel güvencelerini ihlal etmektedir⁴⁸.

ICRC, insanca muamelenin mevcut yorumunu tanımlarken, “uluslararası insancıl hukukta ve insan hakları hukukunda bulunan ayrıntılı kuralların, insanca muamele'nin anlamını ifade ettiğini” açıklıyor⁴⁹. ICRC'nin 2016 tarihli Yorumu, toplumdaki sosyal, ekonomik, kültürel ve politik yapılar nedeniyle erkekler ve kadınlar arasında nasıl farklılık gösterdiği de dahil olmak üzere, bireyin doğuştan gelen statüsüne, kapasitelerine ve ihtiyaçlarına karşı duyarlılığın, Ortak 3. Madde kapsamında insanca muamele anlayışına katkıda bulunduğunu belirtmektedir⁵⁰. İnsanca muamele de dahil olmak üzere temel UİH garantileri için, insan hakları hukuku ve insan hakları organlarının yorumu, benzer UİH ilkelerini netleştirebilir⁵¹. Bu nedenle, insan hakları kurumlarının işkence ve zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleyle ilişkin yorum ve yönlendirmeleri, insanca muamelenin ana hatlarını tanımlamaya yardımcı olabilir⁵². Bazı insan hakları sözleşmesi organları, güvenli kürtaj hizmetlerine erişimin engellenmesi de dahil olmak üzere tıbbi tedavinin reddinin belirli durumlarda, bir kadının hayatının veya sağlığının risk altında olduğu durumlar, ciddi veya ölümcül fetal anomaliler ve cinsel şiddet ve ensest vakaları dahil, kötü muamele teşkil edebileceğini tespit etmiştir⁵³. Daha yakın zamanlarda,

⁴⁸ Ek Protokol I, madde 75; Ek Protokol II, madde 4; ICRC, Rule 93, Customary IHL Database, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule93.

⁴⁹ Rule 87.

⁵⁰ 2016 Commentary on the First Geneva Convention, madde 3, parag. 203.

⁵¹ ICRC, Introduction to Fundamental Guarantees, Customary IHL Database, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_intofugu; Rule 87.

⁵² Bknz. 2016 Commentary on the First Geneva Convention, madde 3 (insancıl muamelenin kapsamını yorumlamak için insan hakları kurumlarına ve standartlarına atıfta bulunur).

⁵³ Bknz. K.L. v. Peru, Human Rights Committee, Communication No. 1153/2003, U.N. Doc. CCPR/C/85/D/1153/2003 (2005) (kısıtlayıcı kürtaja ilişkin hükümler kadınları insanlık dışı muameleyle maruz bırakıyor), (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.escri-net.org/sites/default/files/caselaw/decision_0.pdf, parag. 3.5; L.M.R. v. Argentina, Human Rights Committee, Communication No. 1608/2007,

bazı siyasi organlar, Ortak 3. Maddeyi silâhlı çatışmalarda cinsel şiddet mağdurlarına kürtaj hizmetlerinin sağlanmasını zorunlu kılacak şekilde yorumlamaya başladılar⁵⁴. Birlikte ele alındığında, insan hak-

U.N. Doc. CCPR/C/101/D/1608/2007 (2011) (kadınların kürtaja erişiminin kısıtlanması, işkence veya zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele olarak değerlendirilebilir), (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.escriet.org/sites/default/files/Decision.pdf>, parag. 3.8; Mellet v. Ireland, Human Rights Committee, Communication No. 2324/2013, U.N. Doc. CCPR/C/116/D/2324/2013 (2016) (Kürtajı yasaklayan yasalar, zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleyle sonuçlanabilir), (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2FC%2F116%2FD%2F2324%2F2013, parag. 7.6.

⁵⁴ Örneğin, Avrupa Parlamentosu, Norveç Kalkınma İşbirliği Ajansı, Birleşik Krallık Uluslararası Kalkınma Departmanı ve Hollanda bu yönde politikalar ve açıklamalar yayınladı. “Kadınlar ve kız çocuklar insani durumlarda, uluslararası insancıl hukukun gerektirdiği ve Cenevre Sözleşmeleri’nde ve Ek Protokoller’inde öngörüldüğü gibi, insanlık dışı muamelelerin sürdürülmesi yerine, güvenli kürtaj da dahil olmak üzere tüm cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetlerine erişebilirler.”: Resolution on Preparing for the World Humanitarian Summit: Challenges and opportunities for humanitarian assistance, Eur. Parl. Doc. 2015/2051 (INI) (Dec. 16, 2015), (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2015-0332_EN.html, parag.21; “Silâhlı çatışma durumlarında cinsel şiddete uğrayan ve hamile bırakılan kadınlar, anne ölüm oranlarını ve güvenli olmayan kürtaj yöntemlerine başvurma riskini artırmaktadır. Devletlerin, Cenevre Sözleşmeleri’nin Ortak 3. Maddesi, Ek Protokoller I ve II ve uluslararası teamül hukuku uyarınca yaralılarına ve hastalara ayrımcı olmayan tıbbi bakım sağlama yükümlülüğü vardır. Kürtaj hizmetleri ve danışmanlık, hamile kalmış cinsel şiddetten kurtulanlar için tıbbi açıdan uygun müdahaleleri oluşturur. Cinsel şiddet sonucu hamile kalan kadınların kürtaj yaptırmasının reddedilmesi, işkence veya zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, silâhlı çatışma durumlarında cinsel şiddet mağdurlarına tıbbi açıdan uygun tüm bakımın verilmemesi, geçerli uluslararası hukuk kapsamındaki haklarının ihlali anlamına gelir.”: Norad, “Sexual Violence in Conflict and the Role of the Health Sector: Scoping Paper”, Norad Report 21/2011 12 (2011), (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.norad.no/en/toolspublications/publications/2012/sexual-violence-in-conflict-and-the-role-of-the-health-sector/>, 12; “Ulusal hukuka uygun olarak kürtajın reddedilmesinin annenin hayatını tehdit edeceği veya dayanılmaz ıstıraba neden olacağı silâhlı çatışma durumlarında, uluslararası insancıl hukuk ilkeleri, zalimce muamele veya işkence şeklinde insanlık dışı muamele anlamına gelen eylemler yapmak yerine kürtaj yapmayı meşrulaştırabilir.”: United Kingdom Department for International Development, Government Response: Abortion Services in Conflict Situations (Feb. 11, 2013), (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.gov.uk/government/news/abortion-services-in-conflict-situations>; “Uluslararası insancıl hukukta da belirtildiği gibi, cinsel şiddet mağdurları da dahil olmak üzere tüm savaş mağdurları mümkün olan en kısa sürede en iyi bakımı almalıdır... Ülkelerdeki ulusal yasalara bakılmaksızın, tıbbi

ları kuruluşlarının ve bu siyasi kuruluşların rehberliği, çatışmalardan etkilenen kadın ve kız çocuklara kürtaja erişim sağlanmasına yönelik desteğin artırılmasını önermektedir.

Güvenli kürtaj hizmetlerinin reddedilmesi anne ölümlerinin artmasına, uzun süreli ve yoğun fiziksel ve psikolojik acıya neden olur. Hamile kız çocuklar ve kadınlar, silâhlı çatışma sırasında hamileliğin tehlikelerinden, hamileliğin cinsel şiddet sonucu ortaya çıktığı durumlara kadar, sosyal ve ailevi damgalanma ve dışlanma gibi sayısız travma yaşarlar⁵⁵. Buradan hareketle, kız çocukları ve kadınları cinsel şiddet sonucu oluşan bir gebelik sürecine zorlamak veya bu kişilere kürtajın sağlanmasının reddedilmesi, insani muamele hakkını ve zalimane ve insanlık dışı muameleye maruz kalmama hakkını ihlal eder.

SONUÇ

Silâhlı çatışma ortamlarında cinsel şiddetin bir savaş taktiği olarak kasten kullanılması korkunç ve trajiktir. Bu durum, mağdurların cinsel şiddetten kaynaklanan istenmeyen gebelikleri kürtaj seçeneği olmaksızın taşımak zorunda kalarak daha fazla acıya katlanmalarını gerektirmez. ÜİH, silâhlı çatışmanın sivil mağdurlarını da kapsayacak şekilde düzenlemeler öngörmüş ve buna göre “*yaralı ve hastalara*” geniş haklar tanımıştır. Sonuç olarak, bu haklar, silâhlı çatışmanın cinsel şiddet sonucu hamile kalmış mağdurları için kürtaj hizmetlerinin sağlanmasını gerektirir.

bir gereklilik olduğu takdirde ve olduğunda, cinsel şiddet mağdurlarına kürtaj da dahil olmak üzere tıbbi bakım sağlamak bir insancıl hukuk görevidir.”: Global Justice Center, “Netherlands Affirms Right of Women Raped in Armed Conflict to Abortions as Part of Necessary Medical Care Under International Law”, Press Release, (Apr. 9, 2013), (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.globaljusticecenter.net/press-center/press-releases/223-netherlands-affirms-right-of-women-raped-in-armed-conflict-to-abortion-as-part-of-necessary-medical-care-under-international-law-223>.

⁵⁵ “Is There a “Right to Abortion” for Women and Girls Who Become Pregnant as a Result of Rape? A Humanitarian and Legal Issue”, 2; Radhakrishnan, Sarver, Shubin, “Protecting Safe Abortion in Humanitarian Settings: Overcoming Legal and Policy Barriers”, 42; “International Humanitarian Law and Access to Abortion”, 3-6, 9; Genel olarak bkz. . “Women, Peace and Security”, 21, 22.

Son yıllarda tartışılan “*kürtaj hakkı*”na ilgili uluslararası anlaşmalarda atıf bulunmamakla birlikte, silâhli çatışmalarda cinsel şiddet mağdurlarının karşılaştığı insani sorunla ilgili bir dizi hüküm yer almaktadır. Temel normlardan biri cinsel şiddetin yasaklanması ile ilgilidir, ancak aynı zamanda çok daha önemlisi, savaşıyan tarafın yaralı ve hastalara ayırım gözetmeksizin tıbbi bakım sağlama yükümlülüğü vardır. İzin verilen ülkelerde kürtaj, uluslararası insancıl hukuk kapsamında tıbbi bakım kapsamına alınabilir. Bu da kürtajın yasal olasılığına veya yasaklanmasına dair ulusal yasaların bu konudaki önemini göstermektedir. Kürtaj tartışmalı bir konudur ve ihtiyacı olan tüm kadın ve kız çocuklara güvenli kürtaj bakımı sağlamak bir zorluk olmaya devam etmektedir ve halen tüm bağlamlarda mümkün değildir.

Silâhli çatışma bağlamında, savaş mağdurlarının hakları UİH kapsamında korunmaktadır. Özellikle, cinsel şiddet mağdurları, “*silâhli çatışmada yaralı ve hasta*” olarak adlandırılan özel bir insan sınıfının parçasıdır. Bu statü, yalnızca durumlarına göre sağlanan kapsamlı ve ayrımcı olmayan tıbbi bakım hakkına sahip oldukları anlamına gelir. Kürtaj gibi yalnızca tek bir cinsiyetin ihtiyaç duyduğu bir sağlık hizmetinin sağlanmaması veya verilmemesi bu mutlak hakların ihlalidir.

Cinsel şiddete uğramış bir kadın veya kız çocuk için, doğumun sonlandırılması da dahil olmak üzere tıbbi hizmetlere özgürce erişebilmek hayati önem taşımaktadır. Yine de silâhli çatışma bağlantılı cinsel şiddetin daha yaygın olduğu devletlerde, kadınların ve kız çocukların güvenli ve yasal sonlandırma hizmetlerine erişimi hala engellenmektedir. Kadınlara cinsel şiddetin çoğu zaman kaçınılmaz sonuçlarını hesaba katmayan acil doğum kontrol ve doğum kontrol hizmetlerine erişimi reddeden herhangi bir politika uluslararası hukuk tarafından cinsiyete dayalı ayrımcılık olduğu için yasaklanmıştır. Bu tarz bir yaklaşım ise bir kadını tehlikeli yasa dışı bir doğum yaptırmaya veya istenmeyen bir hamilelik geçirmeye zorladığından, zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele anlamına gelir. Diğer bir ifadeyle, silâhli çatışmalar bağlamında cinsel şiddet mağdurlarına kürtaj hizmetleri sağlamayı reddetmek, mağdurlara tıbbi hizmetlerin sağlan-

masına ilişkin olarak ayrımcılık yapılmamasını sağlayan UİH ilkelelerinden birinin ihlali anlamına gelir.

Silâhli çatışmalardan etkilenen devletlerin, cinsel şiddet mağdurları da dahil olmak üzere, bu ortamlarda anne sağlığı hizmetlerine, doğum kontrolüne, güvenli kürtaj bakımına, kürtaj sonrası hizmetlere ve ihlaller için çarelere erişimi sağlayarak cinsel sağlık ve üreme sağlığına ve haklarına öncelik vermesi kritik öneme sahiptir. Ayrıca devletler, ilgili kurumlar ve insani yardım kuruluşları, insani müdahalelerin silâhli çatışmalardan etkilenen kadın ve kız çocukların durumunu ve ihtiyaçlarını yansıtmalarını sağlamak amacıyla cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri ile cinsel şiddete ilişkin güvenilir veri toplamak üzere yeterli kaynakları tahsis etmek için birlikte çalışmalıdır. Devletler, UİH ve uluslararası insan hakları hukuku kapsamındaki de dahil olmak üzere tüm yasal yükümlülüklerinden sorumlu tutulmalı ve insani hizmet sağlayıcılar, programların ve politikaların insan hakları ve insancıl hukuk ilkelerine uygun olarak geliştirilmesini, uygulanmasını ve izlenmesini sağlamayı amaçlamalıdır.

Kısıtlayıcı ulusal kürtaj yasaları genellikle UİH 'nin hak ve yükümlülüklerinin uygulanmasını engellemek için öne sürülmektedir. Bunu savunanlar konuyla ilgili ulusal mevzuatı öne sürerken genellikle uluslararası kürtaj hakkı olmadığı fikrine işaret etmektedirler. Ancak, yukarıda ana hatlarıyla belirtildiği gibi, UİH herhangi bir özel tıbbi hizmet alma hakkını garanti etmemekte, bunun yerine hamile kadınlar da dahil olmak üzere koruması altına girenleri koruyan genelleştirilmiş kurallar içermektedir. UİH korumalarının evrensel olduğu ve sınırlandırılmayacağı açıktır. Bu evrensellik ve ulusal hukukla ilişki, yerel politika ve uygulamaların UİH 'nin korumalarını ortadan kaldırmak için kullanılmayacağını sağlamayı amaçlayan bir özelliktir.

UİH, silâhli çatışmanın sivil mağdurları içerecek şekilde genişletilmesini öngörmüş ve buna göre “*yaralı ve hasta*” kişilere geniş ama kesin haklar tanımıştır. Bu haklar, silâhli çatışmanın hamile mağdurları için kürtaj hizmetlerinin sağlanmasını gerektirmektedir. Kürtaj

hizmetlerinin UIH 'nin korumalarının bir parçası olarak artan uluslararası kabulüne rağmen, hala birtakım modası geçmiş ve ayrımcı eğilimler mağdurların temel yasal korumalarını baltalamaktadır. Bu zorluklarla yüzleşmek için insani aktörler, savunucular ve bağışçılar, çalışmalarının ve politikalarının mağdurların haklarına dayandığından emin olmalı ve böylece mağdurların ihtiyaçları kapsamlı bir şekilde karşılanmalıdır.

Kürtaj, yalnızca kürtajı daha fazla damgalamaya hizmet etmekle kalmayan, aynı zamanda reddini meşrulaştıran diğer tıbbi bakımlardan sık sık ayrılmaktadır. Kadınlar istenmeyen, sağlık ve/veya yaşamı tehdit eden bir hamilelikle karşı karşıya kaldıklarında, kürtaj seçeneği durumu iyileştirmek için mevcut tek tıbbi hizmettir. Bu bağlamda, kürtaj açıkça tıbbi bakım tanımı içerisinde yer almaktadır. Sonuç olarak, yasal kısıtlamalar da dahil olmak üzere kürtaj üzerindeki kısıtlamaların kadınların tıbbi bakıma erişiminin önündeki engeller olarak anlaşılması önemlidir.

Bu çalışmanın da gösterdiği gibi, silahlı çatışmalardan etkilenen kadınlar ve kız çocuklar birçok uluslararası yasal çerçeve tarafından korunmakta ve onlara önemli ve ayrıntılı korumalar sağlanmaktadır. Kapsamlı cinsel sağlık ve üreme sağlığı bilgilerinin ve hizmetlerinin sağlanmasının ve cinsel şiddete ilişkin hesap verebilirliğin sağlanması, temel yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesinin yanı sıra etkili bir insani müdahalenin merkezinde yer almaktadır.

YAZAR BEYANI	
Mali Destek/Teşekkür Beyanı:	Bulunmamaktadır.
Yazarların Katkıları	Eserin tamamı yazar tarafından kaleme alınmıştır.
Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı	Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir.
Etik Kurul Onayı:	Gerekmemektedir.

KAYNAKÇA

- Aksar, Yusuf. Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk II. İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2013.
- Aksar, Yusuf, Kaya, İbrahim. Uluslararası Hukuk. İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Amowitz, Lynn L., Chen Reis, Kristina Hare Lyons, Beth Vann, Binta Mansaray, Adyinka M.Akinsulure-Smith, Louise Taylor, Vincent Iacopino, "Prevalence of War-related Sexual Violence and Other Human Rights Abuses Among Internally Displaced Persons in Sierra Leone". JAMA, 287/4 (2002): 513–521.
- Bartels, Susan A., Jennifer A. Scott, Denis Mukwege, Robert I. Lipton, Michael J. Vanrooyen, Jennifer Leaning, "Patterns of Sexual Violence in Eastern Democratic Republic of Congo: Reports from Survivors Presenting to Panzi Hospital in 2006". Conflict and Health. 4/9 (2010): 1-10.
- Cassese, Antonio. International Criminal Law. Oxford: Oxford University Press, 2003.
- CBS News, "Rape "happening systematically" in Russian-occupied areas of Ukraine: Ukrainian lawmaker Kira Rudyk says", 13 April 2022, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.cbsnews.com/news/ukraine-rape-allegations-russian-occupied-areas/>.
- Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), General Recommendation 24, Women and Health, 5 February 1999, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.refworld.org/docid/453882a73.html>.
- Duran, Batuhan. Uluslararası Suçlar. İstanbul:Aristo Hukuk Yayınevi, 2019.
- Ercümen, Merve Aksoy, "Savaşın Değişen Doğası ve Cenevre Sözleşmeleri", İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2016, (Erişim

Tarihi: 05.06.2023), <https://insamer.com/tr/savasin-degisen-dogasi-ve-cenevre-sozlesmeleri-346.html>.

Glasseer, Naeema Al, Elissa Dresden, Gwen Brumbaugh Keeney, Nicola Warren, “Status of Women and Infants in Complex Humanitarian Emergencies”. *Journal Midwifery Womens Health*, 49/4 (2004): 7–13.

Global Justice Center, “International Humanitarian Law and Access to Abortion”, April 2019, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.globaljusticecenter.net/files/Compilation_of_Citations_Abortion_and_IHL.pdf.

Global Justice Center, “Netherlands Affirms Right of Women Raped in Armed Conflict to Abortions as Part of Necessary Medical Care Under International Law”, (Apr. 9, 2013), (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.globaljusticecenter.net/press-center/press-releases/223-netherlands-affirms-right-of-women-raped-in-armed-conflict-to-abortion-as-part-of-necessary-medical-care-under-international-law-223>.

ICRC, 2016 Commentary on the First Geneva Convention, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gci-1949/article-12/commentary/2016?activeTab=undefined>.

ICRC, 1958 Commentary on the Fourth Geneva Convention, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/gciv-1949/article-4/commentary/1958>.

ICRC, “Addressing the Needs of Women Affected by Armed Conflict”, March 2004, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.icrc.org/en/publication/0840-addressing-needs-women-affected-armed-conflict-icrc-guidance-document>.

ICRC, Customary IHL Database, Rule 47, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule47.

- ICRC, Customary IHL Database, Rule 87, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule87.
- ICRC, Customary IHL Database, Rule 93, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule93.
- ICRC, Customary IHL Database, Rule 110, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule110.
- ICRC, Customary IHL Database, Rule 134, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docindex/v1_rul_rule134.
- ICRC, Customary IHL Database, Introduction to Fundamental Guarantees, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_intofugu.
- ICRC, "Is There a "Right to Abortion" for Women and Girls Who Become Pregnant as a Result of Rape? A Humanitarian and Legal Issue", 14th Bruges Colloquium, 17, 18 October 2013, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/2013/abortion-sexual-violence-bruges-10-2013-2.pdf>.
- ICRC, "What is International Humanitarian Law? Legal Factsheet, 31 December 2014, <https://www.icrc.org/en/document/what-international-humanitarian-law> (Erişim Tarihi: 05.06.2023).
- ICRC, "Woman and War", June 2015, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.icrc.org/en/publication/0944-women-and-war>.
- ICRC, "Woman and War: Women & Armed Conflicts and the issue of Sexual Violence", June 2015, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.icrc.org/en/document/new-report-women-war>.
- ICRC, "Women Facing War", October 2001, (Erişim Tarihi: 05.06.2023),

https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/icrc_002_079_8_women_facing_war.pdf.

Independent, "100 days of Ukraine Invasion: How Russian Soldiers Weaponised Rape in War with Kyiv", 3 June 2022, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/russia-ukraine-war-invasion-rape-war-crime-b2092587.html>.

Kolanowski, Stéphane, "Protection of Women under International Humanitarian Law", Report of ICRC-EUISS Colloquium on Women and War, 30 September 2014, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.icrc.org/en/document/new-report-women-war>.

Marsh, M., S. Purdin,, S. Navani, "Addressing Sexual Violence in Humanitarian Emergencies". Global Public Health. 1/2 (2006): 133-146.

McGinn, Therese, "Reproductive Health of War-affected Populations: What Do We Know?", International Family Planning Perspectives. 26/4 (2000): 174-180.

McGinn, Therese, Sara E. Casey, "Why Don't Humanitarian Organizations Provide Safe Abortion Services?". Conflict and Health. 10/8 (2016): 1-7.

Monash University, "The Role of Sexual Violence in Russia's Invasion of Ukraine", 7 June 2022, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://lens.monash.edu/@politics-society/2022/06/07/1384779/the-role-of-sexual-violence-in-russias-invasion-of-ukraine>.

NDTV, "Shattered": Ukraine Rape Victims Suffer In Silence", 3 June 2022, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.ndtv.com/world-news/ukraine-rape-victims-suffer-in-silence-3034933>.

Newman, Kare, Sarah Fisher, Susannah Mayhew, Judith Stephenson, "Population, Sexual and Reproductive Health, Rights and Susta-

inable Development: Forging a Common Agenda”. *Reproductive Health Matters*. 22/43 (2014): 53–64.

Norad, “Sexual Violence in Conflict and the Role of the Health Sector: Scoping Paper”, Norad Report 21/2011 12 (2011), (Erişim Tarihi: 05.06.2023),

<https://www.norad.no/en/toolspublications/publications/2012/sexual-violence-in-conflict-and-the-role-of-the-health-sector/>.

NPR, “Rape has Reportedly become a Weapon in Ukraine”, 30 April 2022, (Erişim Tarihi: 05.06.2023),

<https://www.npr.org/2022/04/30/1093339262/ukraine-russia-rape-war-crimes>.

Pazarcı, Hüseyin. *Uluslararası Hukuk*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2022.

Qayum, Mehran, Sundas Mohmand, Hina Arooj, “Frequency and Physical Factors Associated with Gender-based Violence in the Internally Displaced People of Pakistan”. *Journal of College of the Physicians and Surgeons*. 22/1 (2012): 63–65.

Radhakrishnan, Akila, Elena Sarver , Grant Shubin “Protecting Safe Abortion in Humanitarian Settings: Overcoming Legal and Policy Barriers”. *Reproductive Health Matters*. 25/51 (2017): 40–47.

Resolution on Preparing for the World Humanitarian Summit: Challenges and opportunities for humanitarian assistance, Eur. Parl. Doc. 2015/2051 (INI) (Dec. 16, 2015), (Erişim Tarihi: 05.06.2023),

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2015-0332_EN.html.

Schreck, Laurel, “Turning Point: A Special Report on the Refugee Reproductive Health Field”. *International Family Planning Perspectives*. 26/4 (December 2000): 162–166.

- Shaw, Malcolm N. International Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
- Stark, L., L. Roberts, W. Wheaton, A. Acham, N. Boothby, A. Ager, "Measuring Violence Against Women Amidst War and Displacement in Northern Uganda Using the "Neighbourhood Method". Journal of Epidemiology and Community Health. 64/12 (2010): 1056-1061.
- Tezcan, Durmuş, Erdem, Mustafa, Önok, R. Murat Önok. Uluslararası Ceza Hukuku. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- The United Nations Fourth World Conference on Women, Beijing, China - September 1995, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/health.htm>.
- Tütüncü, Ayşe Nur. İnsancıl Hukuka Giriş. İstanbul: Beta Yayınları, 2019.
- UNFPA, ICPD and Human Rights, "20 years of Advancing Reproductive Rights Through UN Treaty Bodies and Legal Reform", June 2013, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/icpd_and_human_rights_20_years.pdf.
- United Kingdom Department for International Development, Government Response: Abortion Services in Conflict Situations (Feb. 11, 2013), (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.gov.uk/government/news/abortion-services-in-conflict-situations>.
- United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, Information Series On Sexual And Reproductive Health And Rights: Abortion, 2020, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.ohchr.org/en/women/information-series-sexual-and-reproductive-health-and-rights>.

United Nations, Meeting Coverage Security Council, “Mounting Reports of Crimes against Women, Children in Ukraine Raising ‘Red Flags’ over Potential Protection Crisis”, 9013th Meeting SC/4857, 11 April 2022, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://press.un.org/en/2022/sc14857.doc.htm>.

United Nations, Population Division, International Conference on Population and Development, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.un.org/development/desa/pd/events/icpd-cairo-94>.

United Nations, Security Council Report on Conflict-Related Sexual Violence, 2022, S/2022/272, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://digitallibrary.un.org/record/3967573>.

United Nations Population Fund, “State of World Population 2015: Shelter from the Storm”, 2015, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.unfpa.org/sites/default/files/sowp/downloads/State-of-World-Population-2015-EN.pdf>.

United Nations, “Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development”, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://sdgs.un.org/2030agenda>.

United Nations, “Women, Peace and Security”, Study submitted by the Secretary-General pursuant to Security Council resolution 1325 (2000), 2002, (Erişim Tarihi: 05.06.2023) <https://www.un.org/ruleoflaw/files/womenpeaceandsecurity.pdf>.

United Nations Department of Social and Economic Affairs, “World Abortion Policies 2013”, (Erişim Tarihi: 05.06.2023) <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/policy/world-abortion-policies-2013.asp>.

United Nations Population Fund, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.unfpa.org/>.

International Conference on Population and Development, United Nations Population Fund, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.unfpa.org/icpd>.

Women's Commission, Women's Commission for Refugee Women and Children, "Refugee Women and Reproductive Healthcare: Reassessing Priorities", New York, 1994, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), <https://www.womensrefugeecommission.org/research-resources/refugee-women-and-reproductive-health-care-reassessing-priorities/>.

World Health Organization, UNFPA, and Escuela Andaluza de Salud Pública, "Sexual and Reproductive Health During Protracted Crises and Recovery: Granada Report", 2011, (Erişim Tarihi: 05.06.2023), https://www.who.int/reproductivehealth/publications/emergencies/hac_bro_2011/en/.